

Populismus, demokracie a technokracie

Miloš Brunclík

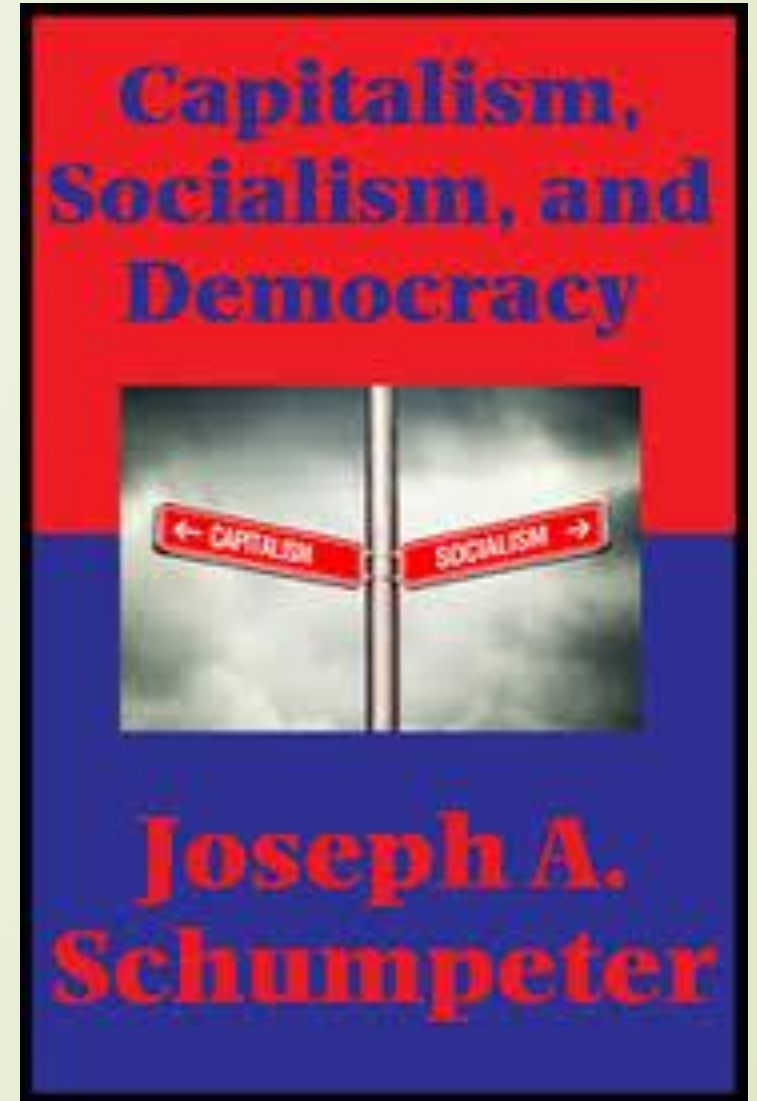
RICHARD ROSE THE PROBLEM OF PARTY GOVERNMENT

Úvod

- Dominantní model reprezentace: skrze strany
 - Reprezentativní demokracie – založena na soutěži stran
 - Vládnutí „party democracy“ či „party government“
- Strany – nástup
 - s rozvojem volebního práva
 - s rozvojem reprezentativní demokracie
 - Více pragmatický přístup oproti původnímu chápání demokracie (Rousseau a antika), tj. přímá demokracie

Stranický model reprezentace

- Pluralita a soutěž – lidé si vybírají mezi alternativními vizemi, volební sliby
- „demokratické aristokracie“ (Manin) / kompetentní elita (Schumpeter)
 - » argument proti losu, místo toho volby
- Ale tento model se dostává do potíží

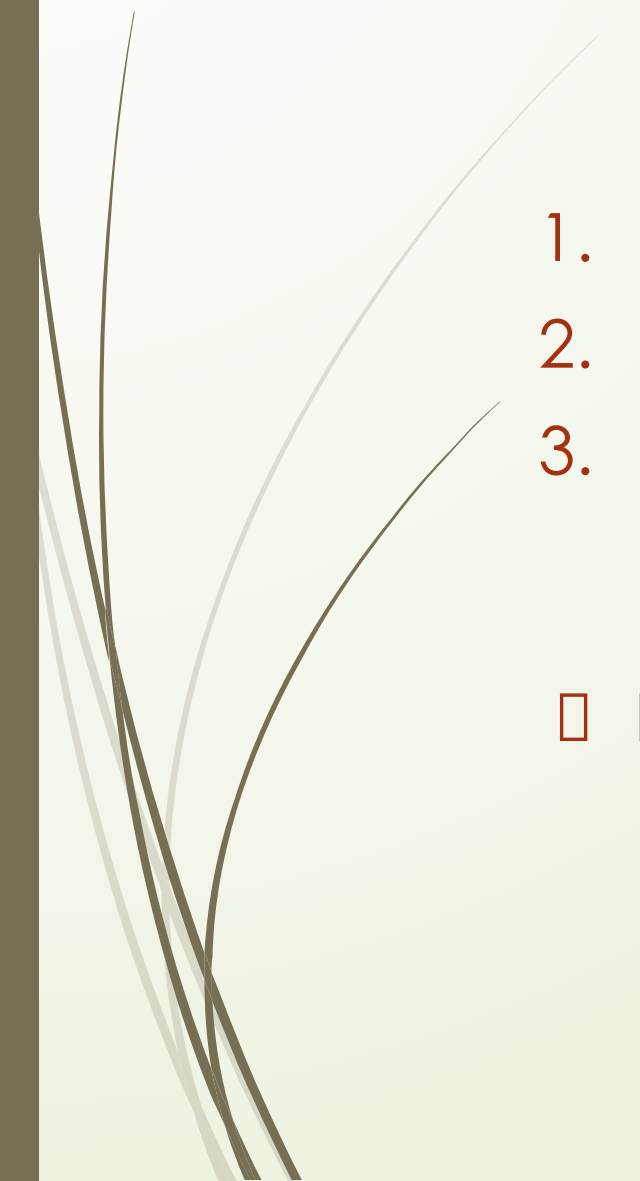
Problémy stran

1. Vládnutí (governance)– složité
 - soudy, mezinárodní instituce, evropská integrace, nezávislé regulační instituce
 - → netransparentní, složité, nesrozumitelné
 - → občané se tak cítí vzdálení od vládnutí
 - → strany ztrácejí legitimitu
2. Zprostředkování (mediatization)
 - Oslabení tradičních způsobů komunikace (vč. stranických kanálů)
 - nárůst ne-stranických kanálů: nezávislá média a sociální sítě
 - daleko jednodušší zorganizovat politickou aktivitu bez stran
 - Ztráta role „gate-keepers“
 - Klíčový pro úspěch – sebe-prezentace, spíše než program, vize, politika

Kritika stran

1. Strany ztrácejí zájem a schopnost reprezentovat lidí
 2. Ztratily kontakt s lidmi a jejich problémy
 3. Ztrácejí schopnost řešit problémy lidí a zaměřují se místo toho na krátkodobé cíle tak, aby vyhrály ve volbách
- Reakce:
 - Populismus a technokracie jako alternativy
 - populismus a technokracie = dvě strany téže mince – symptomy problémů stranické demokracie

Technokracie a populismus

□ Technokracie

- racionalita, expertíza v procesu identifikování a implementaci objektivních řešení společenských problémů

□ Populismus

- hlas lidu, většinový způsob vládnutí
- hlas lidu není omezován procedurálně
- Kritický k brzdám a protivahám, ústavní ochraně menšin, evropské integraci či mezinárodním závazkům...
- Ústavní populismus

ОКРУЖИ
ПЕЧАТЬ
ВОДОСТОЯ
АВТОМАТИ

НАМ ПРИБЛИЖАЕТСЯ
вѣdecký
komunismus
základ
politiky
KSC

Technokracie a populismus

- Populismus
 - Rusko (hnutí narodníku) po roce 1870
 - USA: People's Party (1891-1912) na jihu a středozápadě
 - Evropa – bonapartismus, fašismus
- Technokracie
 - Platon – politika jako technika, vládnout mají ti nejlepší
 - Vědecký marxismus
 - Saint Simon či August Comte
 - rostoucí význam odbornosti, znalostí a dovedností při řízení moderních společností
 - vědecká kompetence zdroje legitimacy, oproti původním tradičním metafyzickým a religiózním legitimačním mýtům

Kritika stran

- ❑ Populisté
 - ❑ strany ztrácejí kontakt s voliči
 - ❑ Neschopny reagovat na požadavky voličů
 - ❑ Vzdalují se voličům a jsou součástí státu (kartel)
- ❑ Technokracie
 - ❑ strany nejsou vzdálené voličům, naopak - vlastní průzkumy, jsou na sociálních sítích
 - ❑ Soustředí se ale na volební zisk
 - ❑ Přizpůsobují své sliby a politiku voličům
 - ❑ Tj. over-responsiveness
- ❑ V obou případech jsou ale strany nedůvěryhodné

V čem se populisté a technokracie shodují?

1. Elektoralismus (electoralism) – krátkodobé cíle v zájmu vítězství ve volbách
2. Anti-stranické či antipolitické
 - implicitně
 - explicitně (u populistických stran)
3. Existence jednotného, obecného a společného zájmu - obecné dobro
 - Vize organického národa
 - Obecné dobro je odhalitelné

V čem se populisté a technokracie shodují?

4. Nepluralistická vize společnosti

- ❑ Politika = nástrojem pro identifikování obecného dobra a jeho projektování do společnosti
- ❑ Stylizují se do role těch, kteří „odhalují“ skutečný veřejný zájem, kterému nesobecky slouží
 - ❑ skrze „ztotožnění“ se s masami obyčejných lidí (populismus)
 - ❑ Skrze expertízu (technokracie)
- ❑ Není potřeba stran jako nositelů alternativních vizí
- ❑ Opozice – nelegitimní
 - ❑ Mýlí se či je iracionální (technokracie)
 - ❑ útok na lid jako takový (populismus)

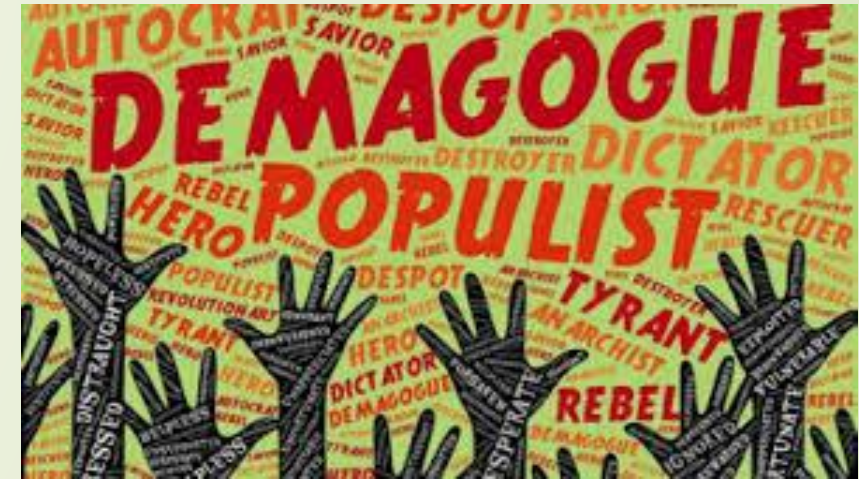
Technokracie a strany

- ❑ Rozhodování TC - běžným občanům těžko srozumitelná argumentace
 - ❑ Občané tak nemohou TC oponovat, protože nemluví jejich jazykem
 - ❑ Absence společného jazyka a omezená schopnost kontrolovat vládu → neprůhledná vládnutí → frustrace občanů
- ❑ výsledkem „tichá demokracie“ (*stealth democracy*)
 - ❑ Hladké rozhodování bez velkých debat, názorových výměn či dokonce argumentačních střetů
 - ❑ Občané na rozhodovacím procesu neparticipují
 - ❑ dobrovolně přenechávají rozhodování expertům či velkopodnikatelům, jimž důvěřují, že činí správná rozhodnutí v zájmu celé společnosti

Populismus a strany

- Populismus
 - Plebiscitní charakter politiky a personalizace moci
 - Předpokládá homogenitu lidu
 - Monistická ideologie
 - → v konečném důsledku anti-politický
 - Staví se proti rozdílnosti a pluralismu
 - → proti stranám
- Animosita vůči
 - pluralismu
 - Kompromisu
 - zprostředkujícím orgánům demokracie
 - parlamentním procedurám, které chrání zájmy a práva menšin
- Diskuse a možnost střetávání různých názorů подрývají domnělou přirozenou jednotu společnosti

V čem se populisté a technokracie shodují?

5. Přímý vztah mezi lidmi a elitami
 - ❑ Strany nejsou potřeba
 - ❑ Populismus = silně elitářský
 - ❑ Straničtí vůdci : nositelé a vykonavatelé lidové vůle a názorů
 - ❑ Kritika vůdce = útok na lid a vůli lidu
6. Obejdou se bez odpovědnosti (accountability)
 - ❑ horizontální (checks and balances, rule of law, international treaties) = blokuje vůli lidu
 - ❑ vertikální – volební (myšlenka toho, že lidé trestají politiky) = trest sama sebe
 - ❑ technokracie – lidé nemají kapacitu na posouzení toho, co je správné (responsibility)

V čem se technokracie a populismus odlišují?

- technokracie kritizuje populistické strany
 - absence věcné debaty s odkazem na přání a potřeby obyčejných lidí
 - přehnaná orientace na požadavky voličů
 - Nekompetentnost a nedůvěra v expertízu
 - Nezodpovědná, nehospodárná, neefektivní, nerealistická politika
- populismus kritizuje technokracii
 - TC = součást vládnoucí elity (resp. establishmentu)
 - jiná formu vládnutí ve prospěch úzké skupiny lidí
 - Nedůvěřivý až nepřátelsky vůči expertíze, proti které klade sílu „zdravého selského rozumu“ a instinkt

V čem se technokracie a populismus odlišují?

- Obecný zájem
 - skrze vůli lidu a názor vůdce
 - Deskriptivní reprezentace je klíčová
 - Vůdci se chovají jako obyčejní lidé
 - Silná a přímá vazba na voliče, mobilizace
 - Responsiveness
 - Delegate
- Obecný zájem
 - skrze expertízu, racionalismus a vědu
 - Deskriptivní reprezentace – minimální
 - Technokraté jsou jiní, lepší, vzdělanější
 - Slabá komunikace s voliči, kteří jsou nekompetentní
 - Responsibility
 - Trustee

Modely reprezentace

Delegate

- Diskrece: omezená
- Voliči kompetentní
 - Mají čas i znalosti
- Responsiveness
- Input legitimacy
- MP – zprostředkovatel, zrcadlí názor voliče

Trustee

- Diskrece: velká
- Voliči nekompetentní
 - Nemají čas, ani znalosti
- Responsibility
- Output legitimacy
- MP - ovlivňuje a informuje voliče

Recall – odvolatelnost politiků

- Zdroje
 - Athénská demokracie
 - Lenin, Engels, Marx, Gramsci
 - Též americká liberální tradice
- Příklady
 - Michigan, Nebraska, Alaska, Georgia, Kansas, Minnesota, Montana, Rhode Island, Washington
- ALE
 - Obava z hlasu lidu
 - Obava z trestu
 - Demoralizace
 - Neochota k reformám
 - Nástroj k vydírání a destabilizaci
 - Paralýza demokratického rozhodování

Recall

		Who Initiates?	
		People	Parliament
Who decides?	People	Direct recall (e.g. California)	Indirect recall (e.g. Romania)
	Parliament	Citizen initiated impeachment (e.g. Uganda)	Impeachment (e.g. USA)

TABLE 2. Party government, populism and technocracy: similarities and differences

Representation features	Populism	Technocracy	Party government
Interest	External common good, objective for a given society		No external common good, subjective
Society	Non-pluralistic view		Pluralism/cleavages
Articulation	Unmediated		Mediated
Accountability	None		Vertical and horizontal
Legitimacy	Will of the people	Rational speculation	Competition
Authorization	Disguised mandate	Trusteeship	Mandate
Focus	Responsiveness	Responsibility	Accountability
Voters' expertise	Assumed to have	Assumed not to have	Choose between alternatives
Aggregation	Plebiscite	Expertise	Compromise
Masses	Incorporated, consent mobilized	Excluded, no mobilization of consent	Incorporated, consent mobilized
Descriptive	Strong	Weak	Democratic aristocracy
Symbolic	Strong	Absent	Some
Image	Organic, body	Mechanic, system	Market

Legend: shaded area = commonalities between populism and technocracy; bold box = differences between populism and technocracy.

ME THE PEOPLE

How
Populism
Transforms
Democracy

NADIA URBINATI

Nadia Urbinati – Znetvořená demokracie (2018)

- Krize současné parlamentní demokracie
- Populismus = znetvoření demokracie
- Nabízí několik receptů, jak demokracii zachránit a také prohloubit

Nadia Urbinati – Znetvořená demokracie (2018)

- Východisko: překvapivé, specifické a v rozporu s významnou částí demokratického myšlení
- Staví se na obranu reprezentativní demokracie a proceduralismu
 - Oba koncepty kritizovány jako trojské koně elitářství oslabujícího demokracii
 - Vztah reprezentace a demokracie tradičně problematický
 - Rousseau: Angličané jsou svobodní v okamžiku voleb, ale hned potom se stávají opět proroky
 - Hanna Pitkin: vztah mezi demokracií a reprezentací je přinejlepším „obtížnou aliancí“
 - Bernard Manin – reprezentativní demokracie je smíšenou vládou, která kombinuje demokracii a aristokracii

Nadia Urbinati – Znetvořená demokracie (2018)

- Současné instituce v západních demokraciích navrženy tak, aby demokracii spíše omezovaly, než prohlubovaly
- Spojení demokracie a reprezentace: pragmatické
 - Přímá demokracie = zůstává vnímána jako ideál
 - Reprezentativní demokracie = z nouze ctnost
- → stoupenci participační demokracie kritizují reprezentativní demokracii a volají po jejím nahrazení přímou demokracií, referend i na pracoviště, školy, do veřejného prostoru, do maximálního počtu míst tak, aby lidé skutečně mohli přímo rozhodovat

Nadia Urbinati – Znetvořená demokracie (2018)

- Urbinati – obrat v úvahách
 - Reprezentativní demokracie není jen náhražkou přímé demokracie, ale plnohodnotnou formou demokracie, která v mnohém předčí přímou demokracii.
 - reprezentativní demokracie je jedinou skutečnou demokracií
- → změna perspektivy: prohlubování demokracie předpokládá
 - nikoli omezování reprezentace a její nahrazování přímo participací občanů
 - demokratizaci reprezentace, tj. rozvíjení jejího demokratického potenciálu

Skutečná demokracie

- ❑ Myšlenka suverénního lidu, který má nejvyšší moc a legitimitu = právní fikce
- ❑ Ve skutečnosti rozhodují volení zástupci
 - ❑ Reprezentují velké množství zájmů
 - ❑ Permanentní debata, soupeření
 - ❑ Vládnoucí většina = dočasná
 - ❑ Demokracie musí umožnit alternativu a loajální opozici, různé většiny
- ❑ Různé skupiny si nárokují to, že zastupují „lid“
 - ❑ Nejsou ale jediní, kdo tak činí
- ❑ Populismus je nebezpečný, protože toto vše odmítá

Populismus vs. reprezentativní demokracie

□ Populismus

- většina již není dočasná
- Společnost není pluralitní
- Většina ztotožňována s lidem

□ Aristoteles

- Vláda většiny = způsob rozhodování
- Režim většiny = většina vládá a netoleruje a neuznává opozici, snaží se jí potlačit

Nadia Urbinati – Znetvořená demokracie (2018)

- demokracii přímou – občan není jen
konceptualizace moderní demokracie:
diarchie založená na 2 předpokladech:
 1. Vůle
 - Politické rozhodování v rámci reprezentativních institucí (parlament, vláda)
 - Většina se proměňuje, stejně tak i názor
 2. Mínění
 - Souzení, neformální deliberace, kdy se občané vyjadřují a hodnotí rozhodnutí politiků (např. debaty, protesty)
- = 2 formy moci demokratického suveréna
 - měly by zůstat oddělené
 - neustále komunikovat spolu a potýkat se
 - → občané vykonávají vliv na instituce i mezi volbami